

Congregatie voor de Geloofsleer

Congregatio Pro Doctrina Fidei

Vaticaanstad, 3 mei 2011

Eminentie, excellentie,

Zoals u weet, heeft paus Benedictus XVI op 21 mei 2010 een herziene versie van het Motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* afgekondigd, dat normen bevat betreffende de *delicta graviora*, waartoe ook seksueel misbruik van minderjarigen door geestelijken behoort.

Om een correcte toepassing van deze normen en andere bepalingen in verband met misbruik van minderjarigen te vergemakkelijken is het opportuun dat iedere bisschoppenconferentie richtlijnen opstelt die ertoe dienen de bisschoppen die lid van de conferentie zijn, te helpen om bij de behandeling van genoemde gevallen van misbruik een heldere en gecoördineerde procedure te volgen. Deze richtlijnen zouden rekening dienen te houden met de concrete juridische omstandigheden binnen de bisschoppenconferentie.

Om de bisschoppenconferentie bij het opstellen van dergelijke richtlijnen te ondersteunen, dan wel hen van hulp te zijn bij het bewerken van reeds bestaande richtlijnen heeft de Congregatie voor de Geloofsleer bijgevoegde rondzendbrief opgesteld. Deze bevat algemene principes, die worden aanbevolen om te gebruiken voor het overleg binnen de conferentie. De rondzendbrief staat onder embargo tot de publicatie ervan door het Persbureau van de Heilige Stoel op 16 mei 2011 om 12 uur lokale Romeinse tijd.

Het lijkt nuttig ook de hogere oversten van de in het gebied van de conferentie vertegenwoordigde kerkelijke orden te betrekken bij het opstellen van dergelijke richtlijnen.

Ten slotte wordt iedere bisschoppenconferentie verzocht deze Congregatie voor einde mei 2012 een kopie van de opgestelde richtlijnen te doen toekomen. De Congregatie staat uw bisschoppenconferentie steeds ter beschikking, mochten er verduidelijkingen noodzakelijk zijn of mocht u ondersteuning nodig hebben bij het opstellen van de richtlijnen. In het geval dat de conferentie ertoe besluit bindende particuliere normen uit te vaardigen, is het noodzakelijk de bevoegde dicasteries van de Romeinse Curie om de *recognitio* te verzoeken.

Met vriendelijke groet en de beste wensen in Christo,

William Kard. Levada
Prefect

Rondzendbrief

om de bisschoppenconferenties te helpen richtlijnen op te stellen voor de behandeling van gevallen van seksueel misbruik van minderjarigen door geestelijken

Het behoort tot de belangrijke verantwoordelijkheden van een diocesane bisschop om – met het oog op het verzekeren van het algemeen welzijn van de gelovigen en in het bijzonder het beschermen van kinderen en jeugdigen – adequaat op eventuele gevallen van seksueel misbruik van minderjarigen door geestelijken in zijn bisdom te reageren. Dit omvat zowel het vastleggen van passende procedures om slachtoffers van dergelijke misbruiken bij te staan, alsook de bewustzijnsvorming van de kerkelijke gemeenschap betreffende de bescherming van minderjarigen. Daarbij dient men voor een juiste toepassing van het canonieke recht zorg te dragen; tegelijkertijd dient men de overeenkomstige voorschriften van de nationale rechtspraak in acht te nemen.

I. Algemene aspecten

a. De slachtoffers van seksueel misbruik

De Kerk moet in de persoon van de bisschop of iemand die daartoe van hem de opdracht heeft gekregen, de bereidheid tonen te luisteren naar de slachtoffers en hun verwanten en te zorgen voor hun pastorale en psychologische bijstand. In de loop van zijn pastorale reizen heeft paus Benedictus XVI door zijn bereidheid slachtoffers van seksueel misbruik te ontmoeten en naar hen te luisteren een bijzonder belangrijk voorbeeld gegeven.

Naar aanleiding van deze ontmoetingen heeft de paus zich in bewoordingen van medeleven en bemoediging tot de slachtoffers gericht, evenals in zijn herderlijk schrijven aan de katholieken van Ierland (nr. 6): “U hebt verschrikkelijk geleden en dat spijt mij werkelijk. Ik weet dat niets het kwaad ongedaan kan maken. Uw vertrouwen is beschaamd en uw waardigheid geschonden.”

b. De bescherming van minderjarigen

In enkele landen zijn er binnen de Kerk preventieve vormingsprogramma's

gestart, die een 'veilige omgeving' voor minderjarigen moeten garanderen. Deze programma's trachten zowel de ouders, alsook hen die in de pastoraal en op school werkzaam zijn, te helpen om symptomen van seksueel misbruik te herkennen en passende maatregelen te treffen. Vaak hebben de genoemde programma's erkenning gekregen als een model voor hoe seksueel misbruik van minderjarigen in de huidige maatschappij effectief beperkt kan worden.

c. De vorming van toekomstige priesters en religieuzen

In 2002 zei paus Johannes Paulus II: "In het priesterschap en het religieuze leven is geen plaats voor iemand die jonge mensen kwaad zou kunnen doen". Deze woorden herinneren aan de specifieke verantwoordelijkheid van bisschoppen, hogere oversten en degenen die voor de vorming van toekomstige priesters en religieuzen zorg dragen. De desbetreffende aanwijzingen in de postsynodale apostolische exhortatie *Pastores dabo vobis*, evenals de instructies van de bevoegde dicasteries van de Heilige Stoel richten in toenemende mate de blik op het belang van een juiste verduidelijking van wat roeping betekent en een gezonde menselijke en geestelijke vorming van de kandidaten. Daarbij gaat het in het bijzonder erom dat de kandidaten de kuisheid en het celibaat van de geestelijken, evenals hun verantwoordelijkheid in het geestelijk vaderschap hoogachten en hun kennis van de desbetreffende voorschriften van de Kerk kunnen verdiepen. Preciezere aanwijzingen kunnen in de programma's van de opleidingen van de seminaries en de huizen waar vorming plaatsvindt, in ieder land, ieder instituut van gewijd leven en iedere gemeenschap van apostolisch leven door middel van de desbetreffende *Ratio*

institutionalis sacerdotatis worden opgenomen.

Bovendien moet er bijzonder belang worden gehecht aan de vereiste uitwisseling van informatie; vooral in verband met de kandidaten voor het priesterambt of lidmaatschap van een orde die overgaan van het ene seminarie naar het andere, van het ene bisdom naar het andere of van een orde naar een bisdom.

d. De begeleiding van priesters

1. De bisschop heeft de plicht al zijn priesters als een vader en broeder te behandelen. Ook dient de bisschop met bijzondere aandacht zorg te dragen voor de permanente vorming van de priesters, vooral in de eerste jaren na de priesterwijding en daarbij te wijzen op het belang van het gebed en de wederzijdse ondersteuning in de priesterlijke gemeenschap. De priesters dienen over de schade die een geestelijke bij slachtoffers van seksueel misbruik aanricht, en over de eigen verantwoordelijkheid volgens kerkelijk en nationaal recht te worden geïnformeerd. Ook zouden zij moeten worden geholpen symptomen van een eventueel misbruik van minderjarigen te herkennen, door wie dat ook is begaan.

2. De bisschoppen moeten bij de behandeling van mogelijke gevallen van seksueel misbruik die hun worden gemeld, al het mogelijke doen, met inachtneming van de canonieke en nationaalrechtelijke voorschriften.

3. Tot het tegengestelde is bewezen, wordt de aangeklaagde geestelijke onschuldig geacht. Als voorzorgsmaatregel kan de bisschop echter het uitoefenen van het priesterambt beperken, totdat de beschuldigingen zijn opgehelderd. In het geval dat een geestelijke ten onrechte is beschuldigd, dient men alles te ondernemen om hem te rehabiliteren.

1. Toespraak bij de interdicasteriale ontmoeting met de kardinalen en leidinggevende vertegenwoordigers van de bisschoppenconferentie van de USA, 23 april 2002, nr. 3.

e. De samenwerking met de burgerlijke autoriteiten

Seksueel misbruik van een minderjarige is niet alleen een strafbaar feit, maar ook een misdaad die naar nationaal recht wordt vervolgd. Hoewel de betrekkingen met de burgerlijke autoriteiten in de afzonderlijke landen verschillend zijn, is het toch belangrijk met de bevoegde instanties samen te werken met inachtneming van de betreffende bevoegdheden. In het bijzonder dient men te letten op de nationale rechtsregels over de meldingsplicht van dergelijke misdaden, echter behoudens het *forum internum* van het sacrament van boete en verzoening. Vanzelfsprekend beperkt zich deze samenwerking niet slechts tot de door geestelijken begane misbruiken, maar bestaat die ook bij delicten die religieuzen of leken die in kerkelijke instellingen werkzaam zijn, betreffen.

II. Een korte samenvatting van de vigerende kerkelijke wetgeving betreffende het delict van seksueel misbruik van minderjarigen door een geestelijke

Op 30 april 2001 heeft paus Johannes Paulus II het *Motu proprio Sacramento-sanctitatis tutela* (SST) afgekondigd, waarmee het door een geestelijke begane seksuele misbruik van een minderjarige onder de 18 jaar werd opgenomen in de lijst van de *delicta graviora*, welke zijn voorbehouden aan de Congregatie voor de Geloofsleer. De verjaringstermijn voor dit delict werd op 10 jaar vastgesteld, te beginnen vanaf het ogenblik dat de minderjarige het 18de levensjaar heeft voltooid. De bepalingen van het *Motu proprio* gelden zowel voor geestelijken van de Latijnse Kerk, als voor die van de oosterse Kerken; en voor zowel wereldlijke geestelijken als de reguliere clerus.

In 2003 verleende paus Johannes Paulus

II de toenmalige prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer, Jozef Ratzinger, enige bijzondere volmachten om een grotere flexibiliteit in het voeren van strafprocessen bij deze *delicta graviora* mogelijk te maken. Zo werd bijvoorbeeld de mogelijkheid geschapen een administratief strafproces te voeren of in bijzonder zware gevallen te vragen om wegzending uit de clericale staat van de geestelijken *ex officio*. Deze volmachten werden in de door paus Benedictus XVI op 21 mei 2010 goedgekeurde bewerkte redactie van het *Motu proprio* opgenomen. In de nieuwe normen werd in het geval van seksueel misbruik van minderjarigen de verjaringstermijn, die met de voltooiing van het 18de levensjaar begint te lopen, op 20 jaar gesteld. In bijzondere gevallen kan de Congregatie voor de Geloofsleer eventueel van verjaring afzien. In de herziene redactie van het *Motu proprio* werden ook uitdrukkelijk het kopen, bezitten en verspreiden van pedopornografisch materiaal gespecificeerd.

Voor de behandeling van gevallen van seksueel misbruik van minderjarigen zijn op de eerste plaats de bisschoppen en de hogere oversten verantwoordelijk. Wanneer een aangifte niet volledig onjuist blijkt te zijn, moet de bisschop, de hogere overste of iemand die van hen de opdracht heeft gekregen, een canonic onderzoek doen overeenkomstig can. 1717 CIC, resp. can. 1468 CCEO, evenals art. 16 SST.

Wanneer de beschuldiging geloofwaardig blijkt, moet de zaak worden doorverwezen naar de Congregatie voor de Geloofsleer. Na bestudering van de aangelegenheid zal de Congregatie voor de Geloofsleer de bisschop of de hogere overste aanwijzingen geven hoe nu verder dient te worden gehandeld. Tegelij-

kertijd zal zij behulpzaam zijn om te garanderen dat passende maatregelen worden genomen. Daarbij wordt zowel voor een juist proces voor de beschuldigde geestelijke gezorgd, waarbij het fundamentele recht op verdediging in acht wordt genomen, alsook het welzijn van de Kerk, inclusief het welzijn van het slachtoffer, wordt gewaarborgd. In dit verband moet eraan worden herinnerd dat het opleggen van een straf voor onbepaalde tijd, zoals bijvoorbeeld wegzending uit de clericale staat, normalerwijze een gerechtelijk proces vereist. Naar canoniek recht (vgl. can. 1342 CIC) kunnen de ordinarissen geen straffen voor onbepaalde tijd opleggen per buitengerechtelijk decreet. Daartoe moeten zij zich tot de Congregatie voor de Geloofsleer wenden, die het toekomt een definitief oordeel te vellen over de schuld en over een eventuele ongeschiktheid van de geestelijke voor de pastoraal, en die een gepaste straf voor onbepaalde tijd kan opleggen.

De canonieke maatregelen die worden toegepast ten opzichte van een geestelijke die schuldig is bevonden aan seksueel misbruik van een minderjarige, zijn in principe van tweeërlei aard:

1) Maatregelen die het openlijk uitoefenen van het geestelijk ambt volledig of minstens in zoverre beperken dat een contact met minderjarigen wordt uitgesloten. Deze maatregelen kunnen van een strafverordening (*praeceptum poenale*) worden voorzien.

2) Kerkelijke straffen, waaronder de zwaarste de wegzending uit de clericale staat is. In enkele gevallen kan op verzoek van de geestelijke zelf de dispensatie van de verplichtingen van de clericale staat, inclusief de celibaatsverplichting, *pro bono Ecclesiae* worden verleend.

Het vooronderzoek en het gehele proces moeten zo ten uitvoer worden gebracht dat de privésfeer van de betrokken personen wordt beschermd en aan hun goede naam aandacht wordt geschonken.

Indien geen belangrijke redenen zich ertegen verzetten, moet een beschuldigde geestelijke over de tegen hem ingediende aanklacht worden geïnformeerd om hem de gelegenheid te geven zich daarover uit te spreken, alvorens de zaak aan de Congregatie voor de Geloofsleer wordt gemeld. Het is aan de prudentie van de bisschop of de hogere overste te beslissen welke informatie tijdens het vooronderzoek aan de beschuldigde wordt doorgegeven.

Het komt de bisschop of de hogere overste toe voor het algemeen welzijn te zorgen en vast te stellen welke van de in can. 1722 CIC, resp. can. 1473 CCEO genoemde voorzorgsmaatregelen moeten worden genomen. Volgens art. 19 SST kan dat geschieden, zodra het vooronderzoek is begonnen.

Ten slotte dient het volgende te worden opgemerkt: wanneer een bisschoppenconferentie voornemens is bijzondere normen uit te vaardigen, moeten deze particuliere normen, onverlet de noodzakelijke goedkeuring door de Heilige Stoel, steeds als een aanvulling en niet als een vervanging van de wetgeving van de universele Kerk worden gezien. Derhalve moeten particuliere normen zowel met het CIC, resp. CCEO overeenstemmen, als ook met het *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* (30 april 2001) in zijn bewerkte redactie van 21 mei 2010. In het geval dat een bisschoppenconferentie besluit verplichtende normen uit te vaardigen, is het noodzakelijk bij de

bevoegde dicasteries van de Romeinse Curie om de *recognitio* te vragen.

III. Aanwijzingen voor de ordinarissen inzake procesprocedures

De door de bisschoppenconferentie uitgewerkte richtlijnen dienen voor de dioceसानe bisschoppen en hogere oversten een hulp ter oriëntatie te zijn voor het geval zij in kennis worden gesteld van mogelijke daden van seksueel misbruik van minderjarigen die door geestelijken in het gebied van hun jurisdictie zijn begaan. Dergelijke richtlijnen zouden derhalve de volgende gezichtspunten in aanmerking dienen te nemen:

a. Het gebruik van het begrip ‘seksueel misbruik van minderjarigen’ moet met de definitie overeenkomen van art. 6 SST (“Het strafbaar feit tegen het zesde gebod, bedreven door een geestelijke met een minderjarige onder de 18 jaar”) en met de interpretatie en de rechtspraak van de Congregatie van de Geloofsleer, en dient eveneens rekening te houden met de wettelijke regelingen van het desbetreffende land.

b. De persoon die een strafbaar feit aangeeft, moet met respect worden behandeld. In de gevallen waarin seksueel misbruik met een delict tegen de heiligheid van het sacrament van boete en verzoening (art. 4 SST) is verbonden, heeft deze persoon het recht te eisen dat zijn naam niet wordt meegedeeld aan de beschuldigde priester (art. 14 SST).

c. De kerkelijke autoriteiten dienen zich ertoe te verplichten de slachtoffers pastorale en psychologische hulp aan te bieden.

d. Het onderzoek naar de beschuldigingen dient te worden verricht met passende inachtneming van het principe van de vertrouwelijkheid en de goede naam van de betrokken personen.

e. Wanneer geen zwaarwegende redenen zich ertegen verzetten, dient de beschuldigde geestelijke reeds in de fase van het vooronderzoek over de beschuldigingen te worden geïnformeerd en hem ook de gelegenheid te worden gegeven zich daarover uit te spreken.

f. De adviesbureaus- en commissies voor het toetsen en beoordelen van individuele gevallen, waarin hier en daar is voorzien, mogen het oordeel en de *potestas regiminis* van de individuele bisschoppen niet vervangen.

g. De richtlijnen moeten de nationale wetgeving in het gebied van de conferentie in acht nemen, in het bijzonder wat een eventuele plicht betreft om de autoriteiten in kennis te stellen.

h. Op ieder ogenblik van een disciplinair proces of strafproces dient de beschuldigde geestelijke passend en voldoende levensonderhoud te worden gegarandeerd.

i. De terugkeer van een geestelijke naar de openbare zielzorg dient te worden uitgesloten wanneer deze zorg een gevaar voor minderjarigen inhoudt of aanstoet geeft in de gemeenschap.

Slot

De door de bisschoppenconferenties uitgewerkte richtlijnen hebben ten doel minderjarigen te beschermen en de slachtoffers te helpen om ondersteuning en verzoening te vinden. Zij moeten bovendien duidelijk maken dat op de eerste plaats de bevoegde dioceसानe bisschop, resp. hogere overste voor de behandeling van delicten van seksueel misbruik van jongeren door geestelijken verantwoordelijk is. Ten slotte zullen de richtlijnen binnen de bisschoppenconferentie tot een uniforme aanpak leiden, die ertoe bijdraagt de inspanningen van de individuele bisschoppen ter bescherming

van minderjarigen beter op elkaar af te stemmen.

Rome, Congregatie van de Geloofsleer, 3 mei 2011

William Kardinaal Levada, Prefect

Luis F. Ladaria, S.J., Secretaris
Titulair bisschop van Thibica

© Copyright 2011 – Libreria Editrice
Vaticana / Secretariaat RK Kerk in
Nederland

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers